

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. 1. Poenitentiae utilitas, & effectus. De Psalmis Poenitentialibus, eorumque usu. Laudes poenitentiae. Cur septem tantum sint Psalmi Poenitentiales.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

rat id ex Trogo Pompeio Iustinus in fine l. 15. Similia refert de Polyxena Euripides in Hecuba v. 68. & Ovidius 13. metam. v. 477. De Lucretia idem Ovidius 2. Fast v. 83 de Cornelia Vestali Plinius l. 4 ep. 11. De Glaucia Statius 2. Sylvar v. 154. De Cleopatra Florus l. 4. De Cæsare Suetonius. De Virginibus Milefiis Aulus Gellius noctium Artic. l. 15. c. 10.

Sat dictum de hac re. Illud autem in fine monendum, ut cum oramus pro mortuis, mortis quoque nostræ recordemur, sicut scriptum est: *Memorare novissima tua, & in aeternum non peccabis.*

CAPUT XIV.

DE PSALMIS POENITENTIALIBUS,
& Litanis.

§. I.

Pœnitentiæ utilitas, & effectus. De Psalmis Pœnitentialibus, eorumque usu. Laudes pœnitentiæ. Cur septem tantum sint Psalmi Pœnitentiales.

I. **C**Adit infelix homo in foveam peccati mortalis, & non adjiciet ut resurgat: infigitur in limo profundi, & non est substantia: infernalis tyranni servituti se subjicit, & non est qui redimat: bibit sicut aquam iniquitatem amarissimum virus, & nemo est qui alexipharmacum misceat: à planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas; vulnus, & livor, & plaga tumens, & non est qui circumliget, aut curet medicamine, aut foveat oleo: nisi respiciens desuper Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis manum porrigat adjutricem Lapsus enim ex voluntate homo, inquit (a) Bernardus, non æquè ex voluntate resurgere jam liberum habet, quia etsi datum fuit

a Bern. de grat. & lib. arbitrio.

voluntati posse stare nè caderet, non tamen resurgere si caderet. Non enim tam facilè quis valet exire de fovea, quam facilè in eam labi. Cecidit sola voluntate homo in foveam peccati, sed non ex voluntate sufficit & posse resurgere. An igitur peccantis casus irreparabilis erit? An infirmitas hæc prorsus ad mortem, ut qui fecerit iniquitatem omnino moriatur in ipsa? Absit. Sed quid dicit (b) Scriptura? *Perditio tua ex te Israël, tantummodo in me auxilium tuum.* Benignus itaque Deus excitante gratia præventum peccatorem è stercore subleuat, erigit à ruina, liberat à servitute, sanat à vulnere, è morte transfert ad vitam. Pulsat enim ad cor ejus per fidem, expergesactum concutit per timorem, concussum suffulcit spei adminiculo ne labatur, suffultum elevat ad altiora per actum dilectionis, elevatum denique perfectissimè sanat per contritionem, & pœnitentiam. Appositè ad hanc rem (c) Fulgentius Ruspensis Episcopus: Prævenit gratia Dei impium, ut fiat justus: subsequitur justum, ne fiat impius. Prævenit cæcum, ut lumen, quod non invenit, donet: subsequitur videntem, ut lumen, quod contulit, servet. Prævenit elisum, ut surgat: subsequitur elevatum, ne cadat. Cecidit miserando lapsu Regius Propheta, vir secundum cor Dei, vixque protulerat salutiferum illud *Peccavi*, cum subitò in sermone Domini dictum est illi, *Dominus transtulit peccatum tuum à te.* Quem pœnitet peccasse, penè est innocens, ait (d) Tragicus. Ceciderunt & alii, & computruerunt in fœcibus suis, carebant videlicet veræ pœnitentiæ præsidio, ac sinceræ contritionis adjutorio. Saül quoque reprehensus à Propheta; *Peccavi* dixit, sicut & David: nec tamen in pari voce par subsequuta est peccati remissio. Cum ergo in confessione peccati, inquit (e) Fulgentius, utriusque una vox fuerit, cur non una est utrique concessa

b Osee 13. 9. c Fulg. lib. 1. ad Monimum. d Seneca in Agamemnon. v. 243.
e Fulg. lib. 1. de remiss. peccatorum.

remissio: nisi quia in similitudine confessionis videbat Deus dissimilitudinem voluntatis: nec sonum sermonis attendit, sed intentionem cordis in utroque discretivit.

II. Sanctus ergo Spiritus arguens mundum de peccato, sponsæ suæ Ecclesiæ inspiravit, ut præter pensum Horarum Canonicarum, Psalmos etiam Pœnitentiales, quos David pœnitentiæ Præsul (ut eum vocat sanctus Laurentius (*f*) Novariensis Episcopus) composuit, certis diebus pro venia delictorum recitaret. Usum autem horum Psalmorum antiquissimum esse vel ex eo colligere licet, quod de sanctissimo Patre Augustino narrat (*g*) Possidius. Nam cum Hippone à Vandalis obsessa morti proximus decumberet, hos tanquam ab omni iam antiquitate susceptos in tabella describi, si-bique ob oculos in pariete affigi iussit, ut assidua eorum lectione se ad extremam cum diabolo luctam præpararet. Horum quoque cebra fit mentio in antiquo Pœnitentiali Romano. Extant autem præclara sanctorum Patrum commentaria, quibus hosce Psalmos exposuerunt, duorum præsertim summorum Pontificum Gregorii Primi, & Innocentii Tertii. Eisdem per modum orationis explanat Gerson tomo tertio. Eos quoque Christophorus Varkevicius eleganti Paraphrasi illustravit. In eisdem scripsit Meditationes Ludovicus Vives, non pietati, sed ostentando ingenio. Quo ritu olim dicerentur docet in libro de Canonum observantia (*h*) Radulphus Tungrensis. Hodie ex institutione Pii Quinti sextis feriis Quadragesimæ recitantur. At Religiosi varias consuetudines habent, quas laudabiliter observant. In Ordine nostro Cisterciensi statutum fuit à primariis Abbatibus ad generalia comitia congregatis anno ab orbe redempto 1194. ut omni sexta feria per totum annum processionaliter post Primam dice-

f Laurent. Novar. Hom. 1. *g* Possid. in vita Aug. *h* Radulph. prop. 21.

rentur, cujus institutionis occasio tametsi fuerit terræ sanctæ, bellique sacri subsidium; non tamen debent ob pœnitentiæ meritum omitti: & sic revera ab universo Ordine observatur. Cum patent igitur januæ veniales, ut eleganter scribit (i) Victor Cartannensis Episcopus, cum fluctuantibus, & criminum tempestate jactatis pœnitentiæ portus offertur, cum mentibus promittitur cura languentibus, & sauciatis vitalem pollicetur ultroneus artifex medicinam, cum misericordia habetur in promptu, antequam justitia capulo tenus extrahat pugionem, sumamus arma pœnitentiæ, & judicis rigorem satisfactionis officio mulceamus.

III. Notat autem (k) Nemesius Episcopus, & Philosophus, æquè convenire homini pœnitentiam, ac risibilitatem. Solus homo, inquit, inter omnia, quæ ratione sunt prædita, habet hoc præcipuum, ut ejus erratum pœnitentiæ condonetur. Nam Angeli cum nullam habeant causam necessariam, quæ ad peccandum impellat, sed natura omni affectione corporis, & inopia, & voluptate vacent, merito per pœnitentiam ad veniam aspirare non possunt. At homo non modo rationis particeps, sed etiam animal est, & necessarij usus vitæ animalis, motusque turbidi persæpè rationem attentant, & labefactant. Quare cum ad sanitatem redit, & declinatis turbulentis animi motionibus virtutem complectitur, justa illi misericordia, id est venia tribuitur. Atque ut proprium ejus naturæ ridere est; nam & soli adest, & omni, & semper: ita in rebus non naturæ lege, sed Dei erga nos beneficio constitutis, proprium est hominis, ut per pœnitentiam omni culpa liberetur. Nam soli homini, & omni, & semper quoad in terris vivit hoc datum est. Deus enim, ut docet (l) Tertull. post tot, ac tanta delicta humanæ temeritatis à principe generis Adam auspicata, post condemnatum hominem cum seculi dote, post ejectum para-

i Victor. Cartan. l. de Pœnit. c. 32. k Neases, l. de nat. hominis c. 1.
l Tertull. de Pœnit. c. 2.

diso, mortique subjectum, cum rursus ad suam misericordiam maturavisset, jam inde in semetipso pœnitentiam dedicavit, rescissa sententia irarum pristinarum, ignoscere pactus homini, & imagini suæ. Ut verò per pœnitentiam peccatorum remissionem obtineamus, talem eam oportet esse, qualem describit (m) Abbas Cellensis: ut sit videlicet in ore veritas, in corde charitas, in conscientia puritas, humilitas in habitu, abstinencia in victu, modestia in incessu, castitas in aspectu, in omni loco oratio, in omni tempore meditatio, in toto corpore afflictio, in tota anima devotio, desiderium ante Deum, lacrymæ die ac nocte ad Deum. Sic justificatur anima à sordibus pristinis, lota flumine lacrymarum, deterfa veritatis linteo, accensa charitate, purgata confessione, ornata humilitate, cincta abstinencia, circumamicta modestia, castitate glorificata, oratione elevata, meditatione suffulta, devotione inuncta, desiderio in cœlis recepta. O felix humilitas pœnitentium! exclamat (n) Guericus Igniacensis: ô beata spes confitentium! Quam potens es apud Omnipotentem, quam facilè vincis invincibilem, quam citò tremendum judicem convertis in piissimum Patrem! Evangelicæ prædicationis gratia à pœnitentia sumpsit exordium: (o) *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum.* Initium etenim revertendi ad Deum est pœnitentia. Hæc porta veniæ, spes indulgentiæ, gratiarum custos, misericordiæ conciliatrix, terror dæmonum, lætitia Angelorum, gaudium universæ terræ. Hæc Deum placat, serenat conscientiam, referat cœlum, de terris elevat, & in excelsum attollit. Magna revera hominibus fit pœnitentia, ait vir venerabilis (p) Ephrem, quia tanquam videntes Deum per ipsam reconciliamur. Magna super terram est pœnitentia, quoniam scala animabus fit eò ascendendi, unde per pec-

m Pet. Cellen. l. de panib. cap. 3. n Gueric. ser. 2. in Quadrag. o Matth. 3. 2.
p Ephrem. tract. de pœnit.

catum deturbatæ sunt. Lætantur cæli, & qui illic Angeli de pœnitentia hominis, ut loquitur (9) Tertullianus. Heus tu peccator ! bono animo sis : vides ubi de tuo reditu gaudeatur. Opera autem pœnitentiæ hæc sunt : sacco & cineri incubare, corpus sordibus obscurare, animum mœroribus dejicere, jejuniis preces alere, ingemiscere, lacrymari, & mugire noctes dieſque ad Dominum Deum, presbyteris advolvi, & charis Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis suæ injungere.

METRUM XXIX.

Utilis placet dolor,
 Quem spes futura mitigat salutis.
 Nec labor premit gravis,
 Si mereor illo gloriæ coronam.
 Terra quid mihi, aut polus,
 Offert colendum ? vilibus probrosas
 Gentibus relinquo opes,
 Satis beatus pauperum lacerna.
 Quid juvat domum auream,
 Iovemque clausum possidere in arca ?
 Lautæ quid refert gula,
 Et emptæ magnis sumptibus voluptas ?
 Quid metalla, quid Gœ
 Merces beate, Mexicique Gaze ?
 Nam nec aurea domus,
 Quæ levigatis emicent columnis,
 Nec clientium favor,
 Aut sceptrum eois fulgidum lapillis,
 Nec minax tubæ fragor,
 Mortis rapacis impetum coercent.
 Ite nobilli luto
 Tagi, vel Hæmi, splendidisque cœnis,

9 Tertull. l. de Pœnit.

Ite divitum manus,

Lethique duras submovete leges.

Quod si avara civium

Potentiorum dona, vel corona

Nil juvant, & ultimis

Revulsa ab Indis, ac Hydaspe gemma:

Si nihil valent opes,

Nec septra Averni leniunt furorem:

Sat mihi abdito in specu

Arcto cibari pane, & amnis unda.

IV. Septem sunt autem pœnitentium Psalmi, vj. scilicet, xxxi. xxxvii. L. ci. cxxix. & cxlii. quos magni mysterii significatione majores nostri instituerunt. Docet (r) Cassiodorus post Origenem, septenario numero conclusos esse, quia septem modis peccata nobis dimitti possunt: per baptismum, per passionem martyrii, per elemosynam, per hoc quod remittimus peccata fratribus nostris, cum converterit quis peccatorem ab errore viæ suæ, per abundantiam charitatis, & per pœnitentiam. Inveniuntur & alii fortasse modi remissionum: congruit enim ut numerum supplicationis nostræ indulgentia divina transcendat. Antiqui etiam canones septennem pœnitentiam pro gravioribus peccatis imposuerunt. (f) Leprosus mundandus septies in veteri lege aspergebatur. Naaman Syrus septies lavari in Jordane jussus est ab Eliseo. Septimo anno fiebant remissiones, eratque magnus Jubileus post quadratum septenarium. Septimo die emissa columba aquas ultrices cellasse indicavit. Septies oscitavit puer è morte revocandus ad vitam. Septem gradibus ascendebatur ad portam templi apud Ezechielem. Septem diebus soror Moïsis separata est antequam mundaretur. Ipse vertex Theologorum Petrus, coryphæus

r Cassiod. in psal. 6. Orig. hom. 2. in Levit. f Levit 14. 7. 4. Reg. 5. 10. Levit 25. 4. 8. Gen. 8. 10. 4. Reg. 4. 35. Ezech. 40. 26. Numer. 12. 14.

& os Apostolorum, ut eum vocat (1) Paulus Episcopus Emisenus, sublimiori instructus sapientia septenarium proposuit numerum, cum ageret de remissione, à quo numero Christus respondens discedere noluit, ut ex Evangelica constat historia. *Domine*, inquit, *quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? Usque septies? Dicit illi Iesus; Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.* Non ergò sine causa horum Psalmorum numerus ad septenarium redactus est, ut septuplum expurgati, à septem plagis immunes, exclusis septem dæmoniis, Septiformi Spiritus gratia illustremur. Notat autem (2) Innocentius Papa initio expositionis horum Psalmorum quæ D. Bernardo Claravallensi ab imperito quodam impressore Veneto olim peperam tributa fuit: notat inquam inter istos septem Psalmos quatuor esse consimiles, & tres dissimiles in principis. Semper verò, ait, inter duos consimiles unus dissimilium constituitur: & inter duos dissimiles unus consimilium collocatur. Consimiles sunt primus, tertius, quintus, & septimus: dissimiles secundus, quartus, & sextus. Nulla enim in via sunt ita perfecta, quibus non interveniat aliquod imperfectum: nec aliqua tam sunt mala quibus non intercedat aliquod bonum; quatenus nec perfectis præsumptio, nec malis desperatio tribuatur: quod maximè convenit, & expedit pœnitenti ut nec de misericordia nimium præsumat sperando, nec de justitia nimium desperet timendo; sed inter superiorem & inferiorem molam spiritualiter coneratur. Porrò de singulis Psalmis operæ pretium erit quædam notasse.

1 Paul. Emisen. homil. de incarn. 1. in actis Concilii Ephesini tom. 6. Matth. 22. psal. 11. 7. Apoc. 15. 6. Marc. 16. 9. 2 Innocen. tertius procm. ja 7. psal.